

Β' ΛΥΚΕΙΟΥ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ
ΑΡΧΑΙΑ
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

1. Κατάλαβα όμως τώρα, κύριοι βουλευτές, ότι μερικοί δυσαρεστούνται με μένα και γι' αυτούς τους λόγους, επειδή δηλαδή αν και ήμουν νεότερος, προσπάθησα να μιλήσω ενώπιον της Εκκλησίας του Δήμου. Εγώ, όμως, στην αρχή αναγκάστηκα να εκφωνήσω λόγους για τις δικές μου υποθέσεις, έπειτα όμως και ο ίδιος νομίζω ότι επέδειξα μεγαλύτερη φιλοδοξία απ' ό,τι έπρεπε, από τη μία επειδή σκεφτόμουν τους προγόνους μου, ότι καθόλου δεν είχαν σταματήσει να ασχολούνται με τις υποθέσεις της πόλης, και από την άλλη επειδή έβλεπα εσάς (γιατί πρέπει να λέω την αλήθεια) να θεωρείτε ότι μόνο αυτού του είδους (οι πολίτες) είναι αξιόλογοι, επομένως ποιος, βλέποντας ότι εσείς έχετε αυτήν τη γνώμη, δεν θα παρακινούνταν να ενεργεί και να μιλά για το καλό της πόλης; Και ακόμη, γιατί θα ήταν δυνατό να δυσαρεστείστε εσείς με τέτοιους πολίτες; Γιατί δεν είναι άλλοι οι κοιτές γι' αυτούς, αλλά εσείς.

2. Ο Μαντίθεος, στον επίλογο του λόγου του, καλείται να αντιμετωπίσει μια επιπλέον κατηγορία. Αναφέρει ότι ορισμένοι συμπολίτες του δυσφορούν με τον ίδιο και τον κατηγορούν ότι, αν και ήταν πολύ νέος, τόλμησε να αγορεύσει στην Εκκλησία του Δήμου. Η συγκεκριμένη κατηγορία είχε κάποια βάση, καθώς σύμφωνα με τον παλιό νόμο του Σόλωνα δικαίωμα αγόρευσης στην Εκκλησία είχαν μόνο οι Αθηναίοι πολίτες άνω των πενήντα ετών και οι μεγαλύτεροι αγόρευαν πρώτοι. Ωστόσο, το προνόμιο αυτό της ηλικίας προ πολλού είχε καταργηθεί και όλοι οι πολίτες από είκοσι χρονών και πάνω μπορούσαν να μιλήσουν. Γενικά πάντως οι νέοι απέφευγαν από σεβασμό και για λόγους ευγένειας να λάβουν πρώτοι τον λόγο. Ο Μαντίθεος, καθώς κινδύνευε να θεωρηθεί ότι επέδειξε αλαζονεία και έλλειψη σεβασμού προς τους μεγαλύτερους, έκρινε απαραίτητο να αναφερθεί σε αυτό το στοιχείο του κατηγορητηρίου, με σκοπό στη συνέχεια να το ανασκευάσει και να διαλύσει κάθε ίχνος αμφιβολίας για το ήθος του.

3. Ο Μαντίθεος, προκειμένου να δικαιολογηθεί για την πρόωση ενασχόληση του με τα κοινά, παραθέτει μια σειρά από κίνητρα που τον ώθησαν σε αυτήν την ενέργεια. Αρχικά, αναφέρει ότι αναγκάστηκε να αγορεύσει στην Εκκλησία του Δήμου για να υπερασπιστεί προσωπικές του υποθέσεις. Προφανώς δημηγόρησε για να διασώσει την πατρική περιουσία από τον κίνδυνο της δήμευσης. Επομένως, κάνει φανερό ότι οι περιστάσεις τον υποχρέωσαν να προβεί σε μια ενέργεια που θα απέφευγε υπό άλλες συνθήκες. Στη συνέχεια, παραδέχεται ότι ίσως τελικά επέδειξε μεγαλύτερη φιλοδοξία από αυτήν που έπρεπε και ότι ξέπερασε κάπως τα όρια της ευπρέπειας. Η παραδοχή αυτή αποτελεί ευγενή έκφραση ειλικρίνειας εκ μέρους του Μαντίθεου. Και πάλι, όμως, δικαιολογείται λέγοντας ότι αυτό το έκανε για δύο κυρίως λόγους. Πρώτον, για να μιμηθεί τους προγόνους του και να συνεχίσει την προγονική παράδοση ενασχόλησης με τα κοινά. Και δεύτερον επειδή θέλησε να ακολουθήσει το πρότυπο του σωστού πολίτη, σύμφωνα με το οποίο άξιοι πολίτες θεωρούνταν (από τους βουλευτές) μόνο όσοι ήταν πολιτικά δραστήριοι και ασχολούνταν με τα κοινά από νωρίς. Πιο αναλυτικά, επιχειρηματολογεί επαινώντας έμμεσα τους βουλευτές και υποστηρίζοντας ότι η στάση εκείνων τον παρακίνησε να ασχοληθεί από νωρίς με τα ζητήματα της πόλεως.

Ο Μαντίθεος αιτιολογεί έτσι την υπέρμετρη φιλοδοξία του και κερδίζει την εύνοια των βουλευτών ως δραστήριος και ενεργός πολίτης. Καταφέρει σε μεγάλο βαθμό να πείσει ότι η ενασχόληση του με τα κοινά υπήρξε προϊόν αγνών προθέσεων και προβάλλει τις υγιείς αρχές του: παραδειγματίζεται από τους προγόνους του και δείχνει το σεβασμό του απέναντι στους βουλευτές και στο δημοκρατικό θεσμό της δοκιμασίας. Έτσι, ο Μαντίθεος αναδεικνύεται ειλικρινής, μετριοφρων και με ισχυρή προσωπικότητα, επομένως και άξιος να ασκήσει το αξίωμα που διεκδικεί.

4. Με τον επίλογο συνήθως επιδιώκονται δύο κυρίως σκοποί, η ανάμνηση, που επιτυγχάνεται με μια συντομότητα ανακεφαλαίωση των βασικών θέσεων του λόγου και η παθοποιία που καταλήγει σε προτροπή ή αποτροπή. Ο συγκεκριμένος επίλογος δεν ανταποκρίνεται πλήρως στα παραπάνω αιτήματα της ρητορικής τέχνης. Δεν περιλαμβάνει ούτε ανάμνηση, αλλά ούτε και παθοποιία, έτσι ο ρήτορας τελειώνει απότομα την απολογία του. Παρ' όλα αυτά, καταφέρει πρωτοτυπώντας να κεντρίσει το ενδιαφέρον του ακροατηρίου και με τις ρητορικές ερωτήσεις στο τέλος να προσδώσει ζωντάνια και παραστατικότητα στον λόγο του. Χωρίς να καταφύγει σε παρακλήσεις καταφέρει, εγκωμιάζοντας τους βουλευτές και τον θεσμό της δοκιμασίας, να τους προδιαθέσει ευμενώς απέναντι του και να κλείσει τον λόγο έχοντας πετύχει ένα ευνοϊκό κλίμα.

5. Οι πίστεις (αποδείξεις) διακρίνονται σε άτεχνες και έντεχνες. Έντεχνες αποδείξεις είναι εκείνες που ο ίδιος ο ρήτορας επινοεί. Αυτές είναι: τα ενθυμήματα, τα παραδείγματα, οι γνώμες, τα ήθη και τα πάθη. (επιπλέον: ανάλυση μιας από αυτές).
6. ήσθόμην < αισθάνομαι ευαίσθητος, προαίσθημα
 άχθομένων < ἄχθομαι αχθοφόρος, επαχθής
 διατεθῆναι < διατίθεμαι ανάθεση, νομοθέτης
 πέπαυνται < παύομαι ανάπαυση, παύλα
 ἐπαρθείη < ἐπαίρομαι ἐπαρση, αντάρτης

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

- A. Αυτά λοιπόν, από τη μια, που έχουν γίνει, άνδρες δικαστές, τα έχετε ακούσει χωριστά το καθένα (με λεπτομέρεια). Θα πει, από την άλλη, σε εσάς, τώρα αμέσως ο Αθηνογένης ότι τάχα ο νόμος ορίζει: «όσα τυχόν συμφωνήσει ο ένας με τον άλλο από κοινού, να είναι έγκυρα». Τα δίκαια, βέβαια, καλέ μου φίλε· τα άδικα (όσα δεν είναι δίκαια), αντίθετα, ορίζει να μην είναι έγκυρα. Από τους ίδιους τους νόμους λοιπόν εγώ θα σου καταστήσω φανερότερο (το πράγμα). Γιατί με έχεις φέρει σε τόσο δύσκολη θέση και μου έχεις προκαλέσει τόσο μεγάλο φόβο μήπως καταστραφώ από σένα και τη δική σου αυστηρότητα (εγκληματική διάθεση), ώστε και να εξετάζω και να μελετώ τους νόμους νύχτα και ημέρα, αφού θέσω όλα τα άλλα σε δεύτερη μοίρα.
- B1. άνεο δικαστά, εϋ, μιάς, νύξ, κυριώτερα, μάλιστα, δικαίων, σφίσι(ν), δεινότησι(ν), πάσαν
- B2. πέπραξα, ακούσεται, έροϊμεν-λέξοιμεν, όμολόγησον, διετίθεις, ἀπηγορευε(ν), ποίει, μελετῶ, εξέτα-ουσι(ν)-έξετῶσι(ν) /έξετάσουσι(ν) [μ.τ.γ.ν.]*, άπώλου.

* Αν στις απαντήσεις των μαθητών έχει δοθεί ο δεύτερος τύπος <<έξετάσουσι(ν)>> που είναι μεταγενέστερος, η απάντηση λαμβάνεται πλήρης.

Γ1. «μή απόλωμαι... τῆς σῆς»: δευτερεύουσα ονοματική, καταφατική ενδοιαστική πρόταση, που εισάγεται με τον ενδοιαστικό σύνδεσμο μή, εκφέρεται με υποτακτική μετά από αρκτικό χρόνο εξάρτησης (περίφοβον πεποίηκας) και δηλώνει προσδοκώμενο φόβο. Λειτουργεί ως αντικείμενο στην περίφραση «περίφοβον πεποίηκας».

«ὥστε τούς νόμους... ποιησάμενον»: δευτερεύουσες επιρρηματικές συμπερασματικές απαρεμφατικές προτάσεις παρατακτικά συνδεδεμένες μεταξύ τους με στενή καταφατική συμπλοκή τέ...καί. Εισάγονται με το συμπερασματικό σύνδεσμο ὥστε και τα απαρέμφατα με τα οποία εκφέρονται σε θέση ρήματος είναι το <<ἐξετάζειν(για την πρώτη)>> και το <<μελετᾶν(για τη δεύτερη)>>. Είναι προτάσεις επιθυμίας στο περιεχόμενό τους και δηλώνουν αποτέλεσμα ενδεχόμενο, υποκειμενικό (απλή σκέψη του λέγοντος). Λειτουργούν ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί του αποτελέσματος στο ρήμα «διατέθεικας» και στην περίφραση «περίφοβον πεποίηκας» των κυρίων προτάσεων που προηγούνται. Από το δεικτικό επίρρημα οὕτω που ισοδυναμεί με ποσοτικό αποκτούν οι συμπερασματικές προτάσεις επεξηγηματική χροιά.

Γ2.

δικασταί: Προσηγορικό ουσιαστικό που δηλώνει αξίωμα ως Ονοματικός ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός στο «ἄνδρες».

ἕκαστον: ομοιόπτωτος κατηγορηματικός προσδιορισμός στο «έν».

ἐτέρω: ἔμμεσο αντικείμενο σε δοτική στο ρήμα «ὁμολογήση» που συντάσσεται με αυτήν την πτώση, επειδή δηλώνει συμφωνία και είναι σύνθετο με το ὁμοῦ.

ὑπό σου: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός του ποιητικού αἰτίου στο ρήμα: «ἀπόλωμαι».

νύκτα: αιτιατική ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο απαρέμφατο: «μελετᾶν».

σοι: δοτική προσωπική χαριστική στην περίφραση: «φανερώτερον ποιήσω».